

اندرز دانایان بمزدیسنان

و

اندرز خسرو قبادان

اندرز دانایان بمزدیسنان و اندرز خسرو قبادان دو پندنامه دیگر از پندنامه‌های پهلویست که چنانکه از نامشان پیداست، نخستین، مجموعه‌ایست از گفتارهای حکیمانه دانایان و دومین، منسوبست به خسرو دوم، انوشیروان، و هر دو متن بترتیب جزء متون پهلوی چاپ جاماسپ جی دستور وینوچهرجی جاماسپ اسانا، ج ۲، صحیفه‌های ۵۱ - ۵۷ بچاپ رسیده است. (اندرز دانایان ص ۵۱ - ۵۴ و اندرز خسرو کوتان ص ۵۵ - ۵۷) و جای آنها در آغاز ج ۲ و پیش از اندرز آذربد مارسپندان است.

متن «اندرز دانایان بمزدیسنان» دستور پشوتن سنجانا با آوانوشت اوستایی و ترجمه گجراتی در صفحات ۱۶۰ تا ۱۶۹ «گنج شایگان» خود در سال ۱۸۸۵ چاپ کرده است. J.C. Taragore نیز ترجمه انگلیسی و آوانوشتی ازین متن را بسال ۱۹۳۳ بچاپ رسانده است؛ و هم M. F. Kanga بسال ۱۹۴۷ ترجمه انگلیسی این متن را منتشر ساخته است.^۱

«اندرز خسرو کوتان» نیز در «گنج شایگان»

۱- Pahlavi Andarz-Nāmak, Containing Citak -Andarz-i Poryotkaešān and Five other Andarz Texts ; Bombay 1933.

۲- Admonitions of the Sages to the Mazdayasninans ; Sanj Vartaman Annual, 1947 .

دستورپشوتن سنجانا با آوانوشت و ترجمه گجرانی بچاپ رسیده است . Casartelli نیز آوانوشت و ترجمه انگلیسی این متن را بسال ۱۸۸۷ منتشر ساخته است^۳ ؛ دستورخدایار شهریار ایرانی هم متن و آوانوشت و ترجمه ای بفارسی از آن بسال ۱۸۹۹ تهیه کرده است^۴ . Salemann هم آوانوشت و ترجمه ای بالمانی از آن فراهم ساخته است^۵ ؛ و Tarapore نیز بسال ۱۹۳۳ آوانوشت و ترجمه انگلیسی آنرا بچاپ رسانده است^۱ . M.F.Kanga هم ترجمه دیگری بزبان انگلیسی^۶ از آن بسال ۱۹۴۸ منتشر ساخته است . دکتر مکرری نیز در سالهای اخیر متن و ترجمه فارسی آنرا در تهران چاپ کرده است . در اینجا نیز متن پهلوی هر دو اندرز چنانکه در « متون پهلوی » جاماسب اسانا یافت میشود ، با ترجمه فارسی آنها ، برای استفاده دانشجویان ، بچاپ میرسد .

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

۲- Two discourses of Chosroes , the immortal - souled Babylonian and Oriental Record , I, 97-101, London , 1887 .

۳-The Pahlavi Texts , Containing Andarz-i Adarbâd Maraspandân, ... Andarz-i Khusrû-i Kavâtân... Bombay . 1889 .

۴- Mittel - Persische Studien , Petersburg , 1887.

۶- The Testament of Khusrav I ; Sanj Vartamann Annual 1943 .

14 MK, JJ ... 52

14 MK, JJ ... 15 TD ... 16 MK, JJ om. ... 17 MK, JJ ... 18 Thus all for ... 19 JJ ... 20 MK, JJ ... 21 MK ... 22 TD, JU ... 23 TD, JU ... 24 JJ ... 25 TD, JU ... 26 MK, JJ ...

15 TD ... 16 MK, JJ om. ... 17 MK, JJ ... 18 Thus all for ... 19 JJ ... 20 MK, JJ ... 21 MK ... 22 TD, JU ... 23 TD, JU ... 24 JJ ... 25 TD, JU ... 26 MK, JJ ...

15 TD ... 16 MK, JJ om. ... 17 MK, JJ ... 18 Thus all for ... 19 JJ ... 20 MK, JJ ... 21 MK ... 22 TD, JU ... 23 TD, JU ... 24 JJ ... 25 TD, JU ... 26 MK, JJ ...

15 TD ... 16 MK, JJ om. ... 17 MK, JJ ... 18 Thus all for ... 19 JJ ... 20 MK, JJ ... 21 MK ... 22 TD, JU ... 23 TD, JU ... 24 JJ ... 25 TD, JU ... 26 MK, JJ ...

15 TD ... 16 MK, JJ om. ... 17 MK, JJ ... 18 Thus all for ... 19 JJ ... 20 MK, JJ ... 21 MK ... 22 TD, JU ... 23 TD, JU ... 24 JJ ... 25 TD, JU ... 26 MK, JJ ...

14 MK, JJ ... 15 TD ... 16 MK, JJ om. ... 17 MK, JJ ... 18 Thus all for ... 19 JJ ... 20 MK, JJ ... 21 MK ... 22 TD, JU ... 23 TD, JU ... 24 JJ ... 25 TD, JU ... 26 MK, JJ ...

143 MK, JJ 143 MK, JJ 143 MK, JJ

144 MK, JJ 144 MK, JJ 144 MK, JJ

145 MK, JJ 145 MK, JJ 145 MK, JJ

146 MK, JJ 146 MK, JJ 146 MK, JJ

147 MK, JJ 147 MK, JJ 147 MK, JJ

148 MK, JJ 148 MK, JJ 148 MK, JJ

149 MK, JJ 149 MK, JJ 149 MK, JJ

150 MK, JJ 150 MK, JJ 150 MK, JJ

151 MK, JJ 151 MK, JJ 151 MK, JJ

152 MK, JJ 152 MK, JJ 152 MK, JJ

153 MK, JJ 153 MK, JJ 153 MK, JJ

154 MK, JJ 154 MK, JJ 154 MK, JJ

155 MK, JJ 155 MK, JJ 155 MK, JJ

156 MK, JJ 156 MK, JJ 156 MK, JJ

157 MK, JJ 157 MK, JJ 157 MK, JJ

158 MK, JJ 158 MK, JJ 158 MK, JJ

43 MK, JJ 44 MK torn, JJ 45 MK, JJ 46 TD omits; JU 47 TD, JU 48 TD, JU 49 JJ 50 MK, JJ 51 JJ omits. 52 MK, JJ, TD 53 All 54 TD omits. 55 JJ 56 MK, JJ 57 MK, JJ om. 58 MK, JJ 59 TD, JU 60-61 MK, JJ

118 119 120 121 122

[123 124 125]

118 119 120 121 122
 123 124 125 126 127 128 129 130 131 132 133 134 135 136 137 138 139 140 141 142 143 144 145 146 147 148 149 150 151 152 153 154 155 156 157 158 159 160 161 162 163 164 165 166 167 168 169 170 171 172 173 174 175 176 177 178 179 180 181 182 183 184 185 186 187 188 189 190 191 192 193 194 195 196 197 198 199 200 201 202 203 204 205 206 207 208 209 210 211 212 213 214 215 216 217 218 219 220 221 222 223 224 225 226 227 228 229 230 231 232 233 234 235 236 237 238 239 240 241 242 243 244 245 246 247 248 249 250 251 252 253 254 255 256 257 258 259 260 261 262 263 264 265 266 267 268 269 270 271 272 273 274 275 276 277 278 279 280 281 282 283 284 285 286 287 288 289 290 291 292 293 294 295 296 297 298 299 300 301 302 303 304 305 306 307 308 309 310 311 312 313 314 315 316 317 318 319 320 321 322 323 324 325 326 327 328 329 330 331 332 333 334 335 336 337 338 339 340 341 342 343 344 345 346 347 348 349 350 351 352 353 354 355 356 357 358 359 360 361 362 363 364 365 366 367 368 369 370 371 372 373 374 375 376 377 378 379 380 381 382 383 384 385 386 387 388 389 390 391 392 393 394 395 396 397 398 399 400 401 402 403 404 405 406 407 408 409 410 411 412 413 414 415 416 417 418 419 420 421 422 423 424 425 426 427 428 429 430 431 432 433 434 435 436 437 438 439 440 441 442 443 444 445 446 447 448 449 450 451 452 453 454 455 456 457 458 459 460 461 462 463 464 465 466 467 468 469 470 471 472 473 474 475 476 477 478 479 480 481 482 483 484 485 486 487 488 489 490 491 492 493 494 495 496 497 498 499 500 501 502 503 504 505 506 507 508 509 510 511 512 513 514 515 516 517 518 519 520 521 522 523 524 525 526 527 528 529 530 531 532 533 534 535 536 537 538 539 540 541 542 543 544 545 546 547 548 549 550 551 552 553 554 555 556 557 558 559 560 561 562 563 564 565 566 567 568 569 570 571 572 573 574 575 576 577 578 579 580 581 582 583 584 585 586 587 588 589 590 591 592 593 594 595 596 597 598 599 600 601 602 603 604 605 606 607 608 609 610 611 612 613 614 615 616 617 618 619 620 621 622 623 624 625 626 627 628 629 630 631 632 633 634 635 636 637 638 639 640 641 642 643 644 645 646 647 648 649 650 651 652 653 654 655 656 657 658 659 660 661 662 663 664 665 666 667 668 669 670 671 672 673 674 675 676 677 678 679 680 681 682 683 684 685 686 687 688 689 690 691 692 693 694 695 696 697 698 699 700 701 702 703 704 705 706 707 708 709 710 711 712 713 714 715 716 717 718 719 720 721 722 723 724 725 726 727 728 729 730 731 732 733 734 735 736 737 738 739 740 741 742 743 744 745 746 747 748 749 750 751 752 753 754 755 756 757 758 759 760 761 762 763 764 765 766 767 768 769 770 771 772 773 774 775 776 777 778 779 780 781 782 783 784 785 786 787 788 789 790 791 792 793 794 795 796 797 798 799 800 801 802 803 804 805 806 807 808 809 810 811 812 813 814 815 816 817 818 819 820 821 822 823 824 825 826 827 828 829 830 831 832 833 834 835 836 837 838 839 840 841 842 843 844 845 846 847 848 849 850 851 852 853 854 855 856 857 858 859 860 861 862 863 864 865 866 867 868 869 870 871 872 873 874 875 876 877 878 879 880 881 882 883 884 885 886 887 888 889 890 891 892 893 894 895 896 897 898 899 900 901 902 903 904 905 906 907 908 909 910 911 912 913 914 915 916 917 918 919 920 921 922 923 924 925 926 927 928 929 930 931 932 933 934 935 936 937 938 939 940 941 942 943 944 945 946 947 948 949 950 951 952 953 954 955 956 957 958 959 960 961 962 963 964 965 966 967 968 969 970 971 972 973 974 975 976 977 978 979 980 981 982 983 984 985 986 987 988 989 990 991 992 993 994 995 996 997 998 999 1000

1 TD, JU ... MK, JJ ... 2 JJ ... 3 TD, JU add ... 4 JJ ... 5 JJ omits. 6 MK, JJ ... 7 MK torn; JJ ... 8 TD ... 9 TD, JU ... 10 JU ... 11 TD omits. 12-13 MK ... JJ ...

1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100.

1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100.

14 TD, JU 14. 15 MK, JJ 9. 16 TD omits. 17 MK torn; JJ 14. 18 MK, JJ 9. 19 JU 14. 20 JJ 16. 21 Thus all for 14=16. 22 MK, JJ 14. 23 TD, JU 9. 24 TD, JU 14. 25 JJ, JU 14; TD 14. 26 JJ 14. 27 MK, JJ 14; TD 14.

57 1479 1480 1481

1482 1483 1484 1485

11 1486 1487 1488

12 1489 1490 1491

1492 1493 1494

28 TD 29 JJ, TD om. 30 TD, JU 31 TD, JU om. 32 TD, JU add

بنام یزدان

[اندرز دانا یان به مزدیسنان^۱]

۱- گوش اندر دارید بویژه^۲ مردمانی که مزدیسن کشوریید^۳، بشنویده انشی گفتار^۴ نیکک^۵، اندرز هورمز و امشاسپندان (را).

۲- به او شهین گاه^۶ (= بامداد) برایستید، (ای) مردمان مرگمند^۷، از روی داد^۸ دست و روی به گمیز گوسپندان شوئید و به آب پاک شوئید و به آیین^۸، جامه^۹ پاک پوشید و به نیرنگ^{۱۰} دین مزدیسنان کُستی^{۱۱} بندید. به اندیشه و گفتار و کردار نیکک^{۱۲}، از روی عقیدت^{۱۳}، برای روان کار و کُرفه کنید و خواستار پاسائی^{۱۴} باشید.

۳- امروز که جهان برقرار است^{۱۵} (و) تا (آنگاه که) هر مزد^{۱۶} خدای زیش^{۱۷}

-
- ۱- مزدپرستان، خداپرستان، بیروان دین زردشت. ۲- متن = pahlumihā
 پهلیمها؛ در کتاب «خسرو قبادان و ریدک»، ریدک شاهنشاه مردان پهلیم martân pahlum میخواند یعنی سرآمد مردان، ممتازترین مردان؛ نیک. متون پهلوی چاپ جاماسپاساناص ۳۳ بند ۶۹ (در متن پهلوی یاء اضافه میان مردان و پهلیم زائده است). ۳- متن = که اید مزدیسن کشور. ۴- متن = ânidânâk gubešn. ۵- متن = فرارون.
 ۶- = بامداد پگاه، اوستا. ušahina، در آیین زرتشت شبانه روز به پنج بخش تقسیم شده است که در هر یک نیایشی خاص مزدپرستان را مقرر است و او شهین گاه نخستین بخش است که از نیم شب است تا بامداد پگاه. ۷- متن = اوش او مند، هوش او مند = مرگمند، هوش بمعنای مرگ در شاهنامه هم چندین بار بکار رفته است؛ نک. Glossar zu Firdosis. Shahname. از F. Wolff زیر هوش D؛ اوستا. = aošah = مرگ؛ نک. Ai W-b. از بار تولمه ص ۴۳.
 ۸- متن = datiha = از روی داد. ۹- متن = Vastarg. ۱۰- ورد، دعا و درینجا مراد نیرنگ کستی بستن است که مزدیسنان در هنگام بستن کستی، یعنی رشته ای که هر مزدپرستی باید بکمر داشته باشد، میخوانند. ۱۱- متن = âybyângân = کمر، کستی، کستی. پس ازین کلمه در متن پهلوی یک یاء اضافه لازم است. ۱۲- متن = به منش و گوش و کنش فرارون. ۱۳- متن = Minešniġihâ. ۱۴- ahrâih pursitâr.
 ۱۵- متن = هشت ایستد = برقرار است، نهاده شده است. ۱۶- در متن پهلوی میان هر مزد و خدای یاء اضافتی هست که زائده است. ۱۷- زیش اسم مصدر است از فعل زیستن. پ = زیوشن < زیوستن.

گیتی به میان هلد^{۱۸}، پیش از آنکه استویداد^{۱۹} فرا رسد^{۲۰} و وای بتر^{۲۱} بر لاشه^{۲۲} نشیند و تباهی^{۲۳} کلبد (را) هوش و ویر^{۲۴} و بوی^{۲۵} و جان و تن از کلبد جدا کند (و) کلبد من^{۲۶} ریمن و بیگار^{۲۷} کند تا (هنگام) سوشیانس^{۲۸} و تن پسین^{۲۹}، هوش و ویر و بوی و جان و تن و کلبد مردمان بایکدیگر نیامیزد^{۳۰}.

۴- پس کلبد مردمان همانا چنان درختی (است) که کارند و روید و افزاید و گسترده شود^{۳۱} (پس) شکند و بر نندوار^{۳۲} و بر آتش نهند و آتش سوزد و گوارد و باد مقدس^{۳۳} در جهان افشاند پس جز او که کاشت^{۳۴} یادید یا (شنید) نداند که درخت خود بود یانه.

۵- پس، از مردمان، اندر گیتی، آن بلند پایه تر^{۳۵} که هر خواسته و افزایشی را^{۳۶} برای کار و کرفه اندوزد. ۶- باخویشاوندان، دوستان و مردمان جدادین^{۳۷}،

۱۸- تا وقتی که خداهستی جهان را برقرار دارد؛ اگر جمله از آغاز بند ۳ چنین بود بهتر میبود: از آن روز که جهان هشت ایستاد (= برقرار گشت، آفریده شد) تا (آنگاه) که هر مزدخدای زیش گیتی بمیان هلد، یعنی از وقتیکه جهان آفریده شد تا وقتیکه باقیست. ۱۹- دیومرک، تباہ کننده بدن، اوستا. = *asto - vidātav*، (نک. AiWb. از بارتولمه ص ۲۱۴).

۲۰- متن = ابر رسد (= بر رسد). ۲۱- وای بتر (= بدتر) بادبست که روان را بدوزخ میبرد؛ وای = باد اوستا. = *Vāyu*، در پهلوی با صفات وه (= به، خوب) و بدتر بکار رفته است.

۲۲- متن = کرپ = جسد، لاشه و ظاهر آواژه ایست خارجی. ۲۳- متن = *Vešupešn* = تباهی، فساد. ۲۴- حافظه. ۲۵- ادراک. ۲۶- اگر چه واژه «من»

در تمام نسخه های قدیم موجود است (نک. حاشیه شماره ۱۳ متن پهلوی) ولی اگر نبود و یا بجایش کلمه «مردمان» بود بهتر میبود. ۲۷- متن = اکار. ۲۸- سوشیانس موعود دین زردشت است. ۲۹- روز قیامت، معاد. ۳۰- متن = یک به دگر نکو میزد (= مخلوط نشود).

۳۱- متن = و خشد. ۳۲- متن = *WCYND = vāzend = √vaz* = اره کردن (از افادات هنینگ). ۳۳- متن = آرتای. ۳۴- متن = کارد.

۳۵- متن = *burzešniktar*. ۳۶- متن = *har frādahešnih xvastak*. ۳۷- متن = جت دینان مردمان = غیر همدینان، آنها که دینی جدا گانه دارند.

پیمان مشکنید^{۳۸}. برای (خاطر) ناف^{۳۹} و پیوند خویش^{۴۰} (تخم) بدپیمان شکنی را با اندیشه و گفتار و کردار بد مکارید.

yezi humat^{am} manaite huxt^{am} vac^{am} -۷
mravat hvaršt^{am} v^{ar}zyāt škyaoθan^{am}.

۸- چه اگر (کسی) نیک اندیشد به پندار و نیک گوید به گفتار و نیک کند به کردار^{۴۱} روان خویش را به بهترین موجودات^{۴۲} سپارد: به هومت و هوخت و هورشت^{۴۳}.
۹- چه سپنتامینو^{۴۴} (را) پندار و گفتار و کردار نیک است و دین گاسانیک^{۴۵} (است).
دین به ویژه مزدیسنی - و پیشه فیکخوئی (است) و روش پارسائی (است).

yezi dušmat^{am} manite dužuxt^{am} vacim -۱۰
mravat dužvaršt^{am} v^{ar}zyāt škyaoθan^{am}.

۱۱- چه اگر (کسی) بدانندیشد به پندار و بد گوید به گفتار و بد کند به کردار^{۴۱} روان خویش را به بدترین موجودات^{۴۶} سپارد: به دشمت، دژوخت و دژورشت^{۴۷}.
۱۲- چه گنآمینو (= اهریمن) (را) پندار و گفتار و کردار بد است، دین جادهوئی (است) و پیشه بیدینی^{۴۸} (است) و روش فریفتاری (است).

۱۳- با امید گرفته بزرگ گناه مکنید. ۱۴- به جوانی گستاخ م باشید ای

۳۸-سنج. مهریشت، بند ۲-کرده ۱، گزارش استادپورداد. ۹۳ = نژاد.

۴۰- متن = ناف و پیوند خویش را = بخاطر فرزندان و خویشاوندان خود.

۴۱- متن = ورزد به ورزش. ۴۲- متن = Pahlum axvan. ۴۳- یعنی

پندار نیک، گفتار نیک و کردار نیک؛ چون در اینجا بآنها شخصیت داده شده است، همان اسامی دینی در ترجمه بکار رفت. ۴۴- متن = شیناک مینوک، مقابل وضد گناک مینوک (= انگره مینو، اهریمن) که بعقیده ایرانیان قدیم مزدابریست سپاهید نیروی شرو اهریمنی است چنانکه سپنتامینو سپاهید نیروی خیر و اهورائی است. ۴۵- منسوب به گاتها، سرودهای دینی زردشت و منسوب به خود او.

۴۶- متن = Vattum axvan. ۴۷- یعنی پندار بد، گفتار بد و کردار بد،

در اینجا بواسطه اینکه باینها نیز شخصیت داده شده است، در ترجمه اسامی و اصطلاحات مذهبی بکار رفته است چنانکه در پهلوی هم همین شکل یعنی شکل کهنه تر اوستائی بکار رفته است. دواژه اخیر در پهلوی دژهوخت و دژهورشت نوشته شده است؛ سنج. بندهای ۷ و ۸ و ۱۰.

۴۸- متن = ahramukih.

مردمان مرگمند^۷ چه بسیار کسان (بودند) که به برنائی از گیتی (در) گذشتند (و) نیست و ناپیدا شدند و بود (ندکسانی که) تادیر زمان پائیدند ولی نیز بفرجام (کار) باید (در) گذشتن و نیست و ناپیدا شدن . ۱۵- اما اکنون این دانم^{۴۹} که چیز آنجهانی^{۵۰} باید (کرد^{۵۱} که) دیر زمان پاید و تباہ نشود . ۱۶- (ای) تن! انگار کیم کار گیتی گذرد (و) کالبد گرامی و نازک^{۵۲} به جایگاه فراموشان برند و آنجا بنهند و یاد نکنند و روز بروز بیشتر فراموش و از یاد رفته شود . بازماندگان (؟)^{۵۳} پیکار کنند و درون^{۵۴} نستایند و من که روانم و ستایش را سزاوار^{۵۵}، از تو، تن، مستمند و کلممند^{۵۶} باشم.

۱۷- دارم اندرزی از دانا نایان از گفت پیشینان

به شما بگزارم به راستی اندر جهان

اگر [این از من]^{۵۸} پذیرید بود سود دو جهان

۱۸- به گیتی گستاخ (= مغرور) نباشید بس آرزو اندر جهان

چه گیتی به کس بنهشتند نه کوشک و [نه] خانمان^{۵۹}

با دلشادی چه خندید و بچه نازید (در) جهان

۱۹- مردمی چند دیدم^{۶۰} بس [آرزو؟] اندر جهان

خدایانی چند دیدم^{۶۱} سردار بزرگ بر مردمان^{۶۲}

۴۹- متن = گیرم. ۵۰- متن = fraškartik. ۵۱- کار برای آخرت باید کرد.

۵۲- لطیف . ۵۳- متن = بودان. ۵۴- نان مقدس. ۵۵- متن = ستایش او مند.

۵۶- متن = garzešnik .

۵۷- برای نخستین بار پرفسور هنینگ نشان داده است که قسمت آخر این اندرز (یعنی از اینجا (بند ۱۷) تا نیمه بند ۲۰) شعراست ؛ نک . BSOAS. ، ۱۹۵۰، xiii، ۳، A Pahlavi Poem آوانوشت پهلوی این اشعار را عیناً در آخر این ترجمه میآوریم .

۵۸- کلمه‌هایی که در قلاب [] گذاشته شده است از افزوده های پرفسور هنینگ است .

۵۹- در اینجا طبق نظر هنینگ بی‌تی حذف شده است . ۶۰- متن = چند مردمان دیدم .

۶۱- متن = چند خدایان سپاهبدان دیدم ، سپاهبدان وزن را خراب میکنند و زانداست ؛ نک.

حاشیه ۳ از مقاله هنینگ . ۶۲- متن = مه سرداری ابر مردمان .

- ایشان با اندیشه‌های گران
برفتند اندر جهان^{۶۳}
- ایشان بپراه^{۶۴} شدند
و بادرد برفتند بی سامان^{۶۵}
- ۲۰- هر که چنین دید چرا
دل بنده(؟) اندر جهان^{۶۶}
- و گیتی را به سپنج ندارد
و تن را به آسان^{۶۷}

و کرفه بکار [ن] دارد (چون) که فردا آنجا باید شدن به (نزد) داور راست.

شاد و دراز زندگانی و فرخ و پارسا و پیروز گرو کام انجام^{۶۸} (باشید).

انجام یافت به درود و شادی و رامش .

۶۳- درین جا نیز جمله دیگری افزوده شده است : « که ما مهتریم اندر جهان » که ظاهر ترجمه ves mentar است در مصرع پیشین که در اینجا به « اندیشه‌های گران » ترجمه شده است؛ نک. همو حاشیه ۴. ۶۴- متن = 'pyl's (= afrah) ، تصحیح آن به 'pyl's (= aberah) از پرفسور هنینگ؛ نک. همو حاشیه ۵. ۶۵- متن = asaman . نسخه بدل (نک. متن پهلوی) = آسمان، اسامان (= بیسامان) مفید معنی بهتر است؛ نک. همو حاشیه ۶. ۶۶- متن = ka vastar andar geḥan . سنج . « یادگار بزرگمهر » بند ۹۹ . کانگا جاهائی را که در متون پهلوی کلمه وستار یا وستاریه بکار رفته ، در ترجمه اندرز خسرو قبادان (The Testament of Khusrav I; Sanj Vartaman Annual 1943 . ص ۳ ، حاشیه ۴) نشان داده است . پرفسور هنینگ این کلمه را به Self - abandoned و Pledge ترجمه کرده است؛ نک . A Pahlavi Poem ، حواشی آخر مقاله ؛ بستار (= پپ . وستار) را همه فرهنگها باقتباس از هم ، سست و ناستوار معنی کرده اند و این بیت ناصر خسرو را شاهد آورده اند : « عروة الوثقی حقیقت مهر فرزندان اوست ، شیعتست انکس که اندر عهد او بستار نیست . در تفسیر ابوالفتوح رازی ، تفسیر آیه ۴۱ از سوره المدثر ، « رهینه » بگرو نهاده ، گرفتار و « بستار » معنی شده است ، پس « بستار » (= پپ . وستار) یعنی بگرو نهاده و رهینه و گروگان و درست عکس معنا نیست که فرهنگها از شعر ناصر خسرو استنباط کرده اند اگر مصرع دوم این بیت بطریق استفهام خوانده شود معنی حقیقی کلمه از آن میتوان از آن استنباط کرد؛ و با پهلوی آن نیز (طبق نظر پرفسور هنینگ) مطابقت دارد . ۶۷- یعنی گیتی را سپنجی و گذران نداند و تن را خوار نشمرد؛ اینجاست آخر اشعار .

۶۸- کامروا .

اینک آوانوشتی که پرفسور هنینگ از قسمت منظوم این اندرزنامه کرده است :

- 0 *Dārom andarz-ē az dānāgān*
az guft-ī pēšēnīgān
- 1 *Ō šmāh bē wizārom*
pad rāstīh andar gēhān
agar [ēn az man] padīrēd
bavēd sūd-ī dō-gēhān
- 2 *pad gētī vistāx^w ma bēd*
was-ārzōg andar gēhān
čē gētī pad kas bē nē hišt-hēnd.
nē kušk ud [nē] xān-u-mān
- 3 *šādīh-i pad dil čē xandēd*
ud čē nāzēd gētīyān
- 4 *Čand mardomān dīd-hom*
was[-ārzōg?] andar gēhān
Čand x^wadāyān dīd-hom
mih-sardārīh abar mardomān
- 5 *Awēšān mih wēš-mēnīdār*
bē raft-hēnd andar gēhān
awēšān abērāh šud-hēnd
abāg dard bē raft-hēnd asāmān
- 6 *Harw kē čūn ēn dīd—čē rāy*
ka wastār andar gēhān
ka nē dārēd gētī pad spanj
ud [nē] tan pad āsān

بنام یزدان ، مروای نیک (باد)^۱

[اندرز خسرو قبادان]

۱- ایدون گویند که انوشه روان ، خسرو قبادان چون پیمانۀ زند گیش پر شد^۲، پیش از آنکه جان (ش) از تن جدا شود به اندرز به جهانیان گفت که : چونکه این جان از تن من جدا شود، این تخت (را) بر دارید و به مرغوزن^۳ (= دخمه) برید و به مرغوزن نهدید و به سر جانیان بانگ کنید که : مردمان از گناه کردن به پهریزید و به کوفه ورزی کوشا باشید و مال گیتی بخواردارید که این آن تن است که دی^۴، این تن بود (که) این مردم (اگر) به سه گام نزدیکتر (بدان) بود (ند) بهر گاه و زمانی قدر و مال گیتی میافزود (ند)، (و) امروز بهر ریمنی (ش) هر که دست بر (آن) نهد پس او را به بر شنوم^۵ ببااید شستن و گرنه^۶ به پرستش^۷ یزدان و همپرسی بهان نهند . دی شکوه خدائی (= شاهی) را دست به کس فداد و امروز بهر ریمنی کس دست بر آن نهد .

۲- (ای) مردمان جهان ! درو مند بوید ، بروید و رهبری کنید^۸ به منش راست و کار برز گری . به کار جهانیان کوشا (و) زیناوند بوید . ۳- آئین و پیمان بکاردارید و به کار وادستان^۹ راد و راست ، و (با) راستان هم سخن بوید . ۴- اندرز گویان^{۱۰}

۱- نک . «یادگار بزرگمهر» ، حاشیه ۱ ، نشریه دانشکده سال ۱۱ ص ۳۰۳ .
۲- متن = پر گاه بود (شد) . ۳- متن = sp'wwl ؛ برخی این کلمه را aspānvar و برخی دیگر باجزئی تحریفی aspāxvar خوانده اند . اسپانور نام یکی از شهرهای مداین بوده است و اسپ آخور یعنی طویله و آخور اسپان ، و هر دو معنی سست است . بنظر استاد هنینگ (نظر ایشان غیر مستقیم بنگار نده این سطور رسیده است) این واژه با کلمه (؟) Spuryan ، که بزبان مغولی بهاریت رفته است و بوجوه مختلف خوانده میشود و معنی گور بزرگ ، دخمه و مرغوزن دارد ، بنحوی مربوط است . ۴- متن = به این ، که کلمه BE زائید بنظر میرسد .
۵- بر شنوم = آئین تطهیر و زدودن ریمنی از کسی که برده در تماس بوده است چون غسل مس میت در کیش اسلام ، نک . و ندیداد فرگرد ۸ و ۹ . ۶- متن = ayāp = یا .
۷- متن = یزشن .

۸- متن = rayinešn = اسم مصدر ، بصورت فعل خوانده شود بهتر است .

۹- تضاوت . ۱۰- متن = گفتاران .

(را) بوید^{۱۱} اندرز نیوش^{۱۲}،^{۱۳} اندازه و پیمان^{۱۴} بکار کنید. ۵- به بهره^{۱۵} خویش خرسند باشید و بهره^{۱۶} دیگران مبرید. ۶- به دستگیری^{۱۷} درویشان سپوز و ستاری مکنید^{۱۸}؛ بنگرید که گذر زمانه چونست^{۱۷}؛ خدائی و خواسته بشود، مال ستمبر^{۱۸} و عشق^{۱۹} و دشواری و در یوز گی بگذرد. ۷- ایدر زند گی اندک و آنجا راه دور و همال (= رقیب - حریف) شگفت و دور راست (= درستکار)، کرفه بهوام نهلند و درود و پاره^{۲۰} کار نکنند و برای تن و روان نپذیرند مگر (کسی) که کرفه بسیار کرده باشد و گرنه^{۲۱} (از) فراز پیل چینود^{۲۲} گذشتن نتوان (چه) آنجا داور (انی هستند) راست چون مهر ورشن^{۲۳}.

۸- (از) بهان باش تا کر زمانی^{۲۴} باشی. ۹- افسوس مکن^{۲۵} تا فر همنند باشی چه نیکی و زشتی به هر گاه و به هر کس شاید بودن. ۱۰- کیتی به سپنج دار و تن به آسان، نیکی به کار^{۲۶} دار و بزه برنج بسپوز (و) مینورابه کنش خویش (بدست آور). ۱۱- این نیز گفته شده است که: هر کس بپاید دانستن که از کجا بیامدم و

۱۱- متن = Yw = (YHW)، ظاهر آباستی «باش» یا «بوید» باشد که حروف آخر آن افتاده است. ۱۲- متن = نیوشیدار (= niguxšitar، niyuxšitar). ۱۳- متن = به اندازه، کلمه «به» پیش از «اندازه» زائد بنظر میرسد. ۱۴- اندازه، اندازه درست. ۱۵- متن = دهشن. ۱۶- یعنی در داد و دهش و کمک به درویشان سختی مکنید (= خشن مباشید) و نخوت مفروشید (یا) گرو کشی مکنید؛ نک. اندرزدانایان بمزدیسانان بند ۲۰). ۱۷- متن = بنگرید که چون اوار بود، اوار (apar، awar) بودن یعنی کم شدن و تهیدست کشتن (نک. Kanga حاشیه ۵ و «شایست نشایست» از Tavadia ص ۱۱۸، حاشیه ۲۱). در اینجا به گذر زمانه ترجمه شد چون سیاق عبارت چنین اقتضا میکند؛ خدائی و در یوز گی و مال ستمبر و فراخی زندگی و دشواری همه را گذران میدانند نه فرمانروائی و مال را (نک Kanga بعضی کلمه awār را acār خوانده اند یعنی بیچاره. ۱۸- مال ستمبر = مال فراوان، سرشار. ۱۹- متن = dušarm = عشق. ۲۰- درود و پاره یعنی تعارف (= تملق) و رشوه. ۲۱- متن = یا (= ayâp). ۲۲- بل صراط. ۲۳- رشن، فرشته ای که روز رستاخیز کارهای خوب و بد و کرفه و گناه مردم را با ترازوی زرین خویش میسنجد. ۲۴- عرشی، عرش آشیان. ۲۵- طعنه مزه، ریشخند مکن. ۲۶- متن = کردن.

چرا ایدرم و باز یکجا بایدم شدن و چه ازمن خواهند . ۱۲- که من این دانم که ازپیش هر مزدخدای بیامدم و ستوهیدن (دیو) دروغ را اینجایم و باز به پیش هر مزدخدای باید شدن، ازمن پارسائی خواهند و خویشکاری (= وظیفه) دانایان: آموزش^{۲۷} خرد و^{۲۸} پیراستن خیم .

۱۳- انوشه روان باد خسرو شاهنشاه قبادان که این اندرز کرد و این فرمان داد . ایدون باد .
انجامید به درود (و) شادی .

۲۷- متن = *āmuzēšn ī bāyestī āmzešn ī* باشد. ۲۸- درینجا در متن کلمه *ēvak* وجود دارد که در ترجمه نیامده است، یعنی آموزش خرد یک و دیگری پیراستن خیم، یا یکی آموزش خرد و یکی پیراستن خیم .